

Maandoverzichten Walvisstrandingen 2011

Auteur G. Keijl

Maandoverzicht januari 2011

Donderdag, 3 februari 2011

In januari zijn iets meer bruinvissen gestrand dan in december, namelijk 18. Dat is opnieuw onder het maandgemiddelde, dat op ruim 21 exemplaren ligt en al de zesde maand op rij (sinds juli 2010) dat het aantal strandingen lager ligt dan het gemiddelde. Ter vergelijking: in januari 2010 waren er 36 strandingen en in 2009 33; in januari 2008 daarentegen maar 8, maar dat was dan ook een forse uitschieter naar beneden. Van Zeeland/Zuid-Hollandse eilanden, toch vaak goed voor forse aantallen, is dit keer slechts 1 bruinvis gemeld, van de Hollandse vastelandkust 9 (waarvan 1 in Noord-Holland) en van de Wadden 8 (4 op Texel, 1 op Terschelling en 3 op Schier). Er zijn geen andere soorten gevonden.

Maandoverzicht februari 2011

Woensdag, 2 maart 2011

De oogst voor februari komt (voorlopig) uit op 31 bruinvissen, bijna twee keer zoveel als in januari dus en geheel in lijn met het meerjarenpatroon. Het maandgemiddelde sinds 2002 lag op 27, maar sinds 2006 op 36. Alleen in februari 2006 (33 exemplaren), 2009 (58) en 2010 (37) zijn meer bruinvissen gestrand. Duidelijk is natuurlijk dat het extreem hoge aantal strandingen in 2009 het gemiddelde erg omhoog trekt; er waren in februari 2011 dus wel degelijk veel strandingen! In Zeeland zijn dit keer 6 bruinvissen gemeld, op de Hollandse kust 13 en op de Waddeneilanden 12: 2 op Texel, 0 op Vlieland, 1 op Terschelling, 4 op Ameland, 3 op Schiermonnikoog en 2 op Rottumeroog. Opvallend waren de drie levend gestrande bruinvissen (Ritthem, Terschelling en Ameland) en de bruinvis die in Katwijk op het nippertje uit een staandwant gered kon worden (zie het bericht hieronder). Daarnaast zijn er ten minste elf hevig beschadigde bruinvissen gevonden. Zie de recente strandingen op de homepage voor de fotos. Ook is er een bruinvis gemeld met vistuig om zijn staart. Er zijn geen andere walvissoorten gemeld.

Maandoverzicht maart 2011

Dinsdag, 5 april 2011

Over maart zijn 36 strandingen ontvangen, alle bruinvissen. Dat is fors minder dan in maart 2010, toen er maar liefst 54 zijn gemeld, maar weer wat meer dan in februari van dit jaar. Het maandgemiddelde sinds 2002 was 40, sinds 2006 zelfs 57. Sinds dat laatste jaar lag alleen het aantal gestrande bruinvissen in 2008 lager (32), maar in 2006 zelf waren het er maar liefst 99! In Zeeland/Zuid-Hollandse eilanden zijn dit keer slechts twee bruinvissen gevonden, langs de Hollandse vastelandskust 16 en in het Waddengebied 18, met op alle eilanden minstens een exemplaar, inclusief Rottumeroog. Opvallend was het relatief hoge aantal van de Fries-Groningse kust (5). Er zijn vier bruinvissen levend gestrand. Bijzonder was de foetus van ca. 20 centimeter (geschat van de foto) bij Bergen. Daarnaast zijn er ten minste tien ernstig beschadigde dieren gemeld.

Maandoverzicht april 2011

Dinsdag, 3 mei 2011

De aantallen in april zijn met 32 gestrande walvissen iets gedaald ten opzichte van maart. Dat is minder dan vorig jaar april (38) en, geheel in lijn der verwachtingen, ook minder dan in maart. Gemiddeld sinds 2006 waren er ruim 36 aprilstrandingsen. De topaprilmaand viel in 2006, met 69. De tellers in Zeeland/Zuid-Hollandse eilanden hebben de schade van maart ingehaald en meldden nu 14 strandingsen, die aan de Hollandse kust 9 en die op de Wadden eveneens 9. Op de binnenwateren in het Deltagebied werden drie bruinvissen gevonden en in de Waddenzee werd, mede omdat er weer vogelwakers aanwezig zijn, ook een kadaver aangetroffen op Griend. Spectaculair was de rotte bruinvis van 150 cm op Terschelling op 17 april met een gave foetus in de baarmoeder. Zie de foto's bij de melding elders op deze website.

Er zijn deze maand drie bijzondere soorten gevonden: een vermoedelijke witsnuitdolfijn op 14 april op Terschelling (nr 211 voor ons land), een dwergvinvis op 3 april bij Breskens (nr 31) en een levende gewone dolfin op 17 april bij Oostvoorne, die echter spoedig de geest heeft gegeven (nr 76, maar pas de derde sinds 2000). Er zijn deze maand dus 29 bruinvissen gevonden, maar geen enkele levende.

Maandoverzicht mei 2011

Donderdag, 2 juni 2011

Evenals in andere jaren liet mei een nog lager aantal strandingsen zien dan de maanden februari-april: slechts 24 kadavers zijn gemeld. Het is ook minder dan het langjarig gemiddelde, dat sinds 2005 op bijna 31 ligt. De meimaand met de meeste strandingsen was uiteraard 'topjaar' 2006 (59), die met de minste 2008 (13); mei 2011 staat op de een-na laagste plaats in dit rijtje. De meeste vondsten zijn dit keer in het zuidwesten gedaan (12), op de Zuid- en Noordhollandse vastelandskust zijn 7 kadavers gevonden en in het Waddengebied 5. Daarbij moet wel worden aangetekend dat beide kadavers op het zelden bezochte Simonszand zeer oud en dus vermoedelijk ruim voor mei gestrand waren. Er zijn in mei geen levende of pasgeboren bruinvissen gevonden en ook geen andere soorten gemeld.

Maandoverzicht juni 2011

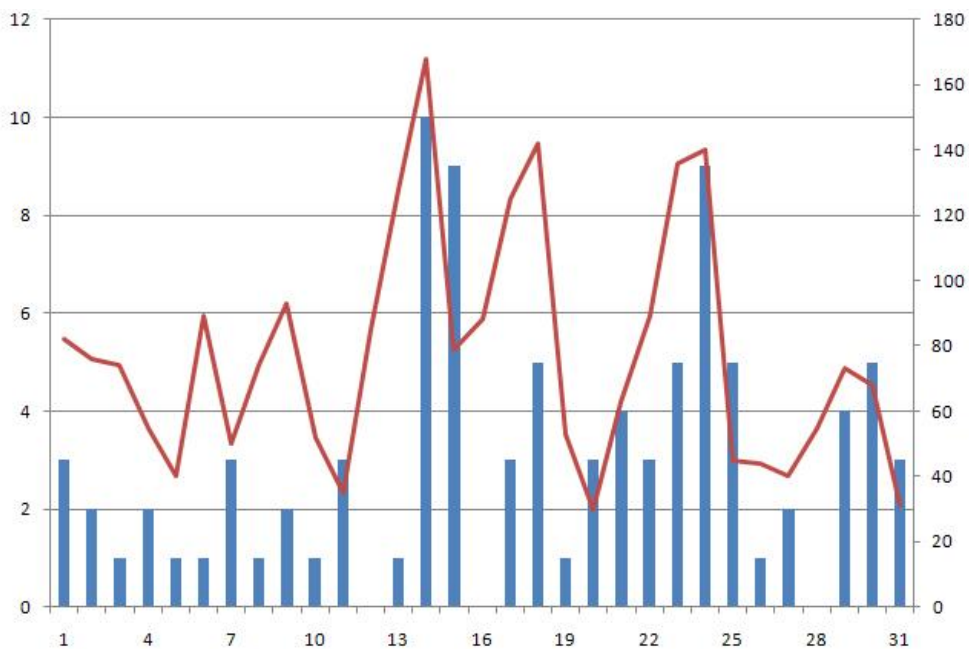
Dinsdag, 5 juli 2011

In juni zijn 37 dode bruinvissen gemeld, duidelijk meer dan vorig jaar (toen 32) en ook meer dan het gemiddelde sinds 2005 (31). Juni 2006 leverde natuurlijk de meeste meldingen (48), gevolgd door juni 2009 (44). Dit jaar staat derde in de rij en doet daar dus niet eens zo veel voor onder. Van de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden (inclusief de Maasvlakte) kwamen 13 meldingen (waarvan 4 in de Westerschelde en 1 in de Oosterschelde), van de Hollandse kust eveneens 13 en van de Wadden 11, met van elk bewoond eiland minstens een exemplaar en bovendien 1 van Rottumeroog en 1 van Harlingen. De sterke toename ten opzichte van mei is vooral te wijten aan postnatale sterfte, want van alle exemplaren waarvan een lengte is ontvangen waren er maar liefst 17 kleiner dan een meter. Naast bruinvissen zijn er deze maand twee witsnuitdolfijnen gestrand, beide op 12 juni: een rot exemplaar bij Bloemendaal en een levende op Ameland. Deze laatste is opgevangen door SOS Dolfijn te Harderwijk en gaat in gezondheid langzaam vooruit .

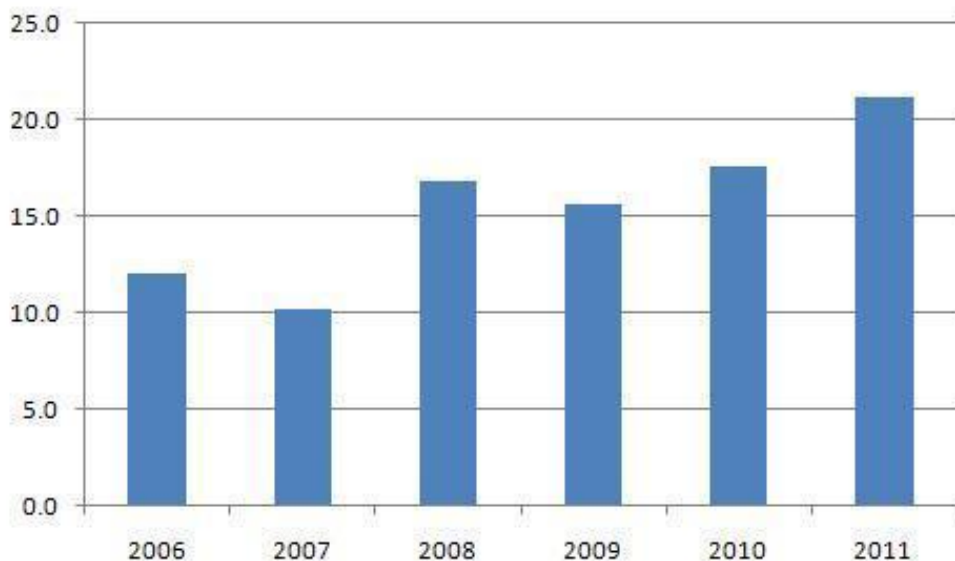
Maandoverzicht juli 2011

Woensdag, 3 augustus 2011

Juli 2011 zal ons vermoedelijk nog lang heugen, want er is een recordaantal van 93 dode bruinvissen gemeld! Dat is niet alleen meer dan ooit in een julimaand, maar ook meer dan in welke maand van welk jaar dan ook. In de julimaanden van 2005-2010 strandden er gemiddeld 'slechts' 38 bruinvissen. De eerste dag waarop bleek dat er iets bijzonders aan de hand was, was 14 juli, toen maar liefst 10 bruinvissen strandden, de volgende dag gevolgd door nog eens 9. Een samenhang met de wind is duidelijk: op 12 en 13 juli nam de wind flink toe en 14 juli stormde het (figuur 1). Op 23-24 juli stormde het opnieuw en strandden er wederom een flink aantal bruinvissen (14). De harde wind van 17-18 juli leverde daarentegen niet veel bijzonders op.

Figuur 1. Relatie tussen het aantal gestrande bruinvissen per dag in juli 2011 (blauwe staven, linker y-as) en de gemiddelde windsnelheid (meter per seconde, rode lijn, rechter y-as). Bron voor windsnelheid: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut KNMI.

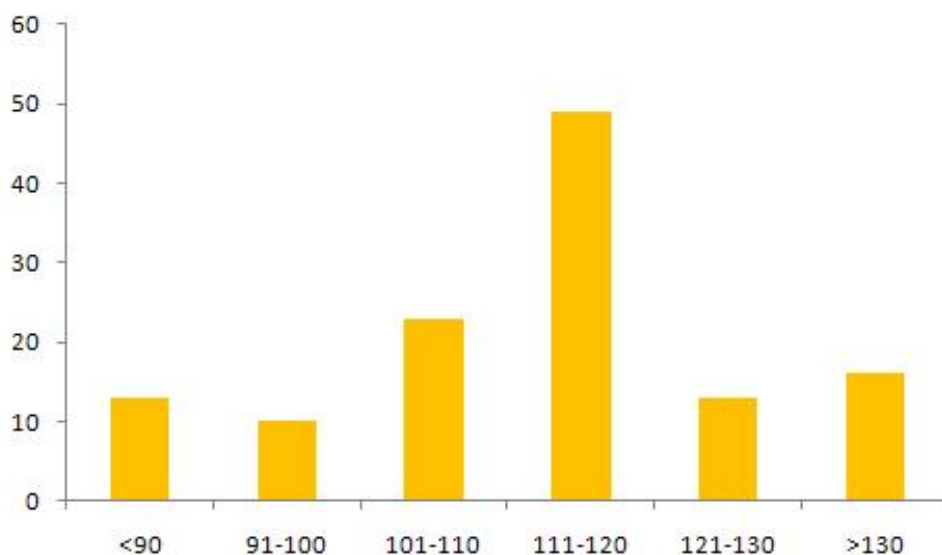
Figuur 2. Percentage jonge bruinvissen (90 cm of kleiner) in mei-augustus over 2006-2011.

Van de bruinvissen waarbij een opgave van de lengte is gedaan (66 stuks) waren er 27 exemplaren 90 centimeter of kleiner (41%). Dit betreft dus jongen die dit jaar geboren zijn. Een hoge jongensterfte is normaal, maar het was dit jaar wel hoger dan in alle vorige jaren (figuur 2). De vondsten waren dit keer als volgt over de kust verdeeld: Zeeland 25, vastelandskust van Zuid-Holland 22, vastelandskust van Noord-Holland 9 en Wadden 37. Het aantal op de Noord-Hollandse kust is opvallend laag in vergelijking met de rest van de kust, terwijl het aantal op de Wadden juist hoger is dan normaal. Het laatste heeft ongetwijfeld te maken met de vakantieperiode, waarin toeristen bruinvissen spontaan aan Naturalis meldden. Of, en zo ja waarom, vakantiegangers in Noord-Holland zich stilhielden blijft onduidelijk. Er zijn vijf bruinvissen levend gestrand. Andere soorten zijn niet gemeld.

Maandoverzicht augustus 2011

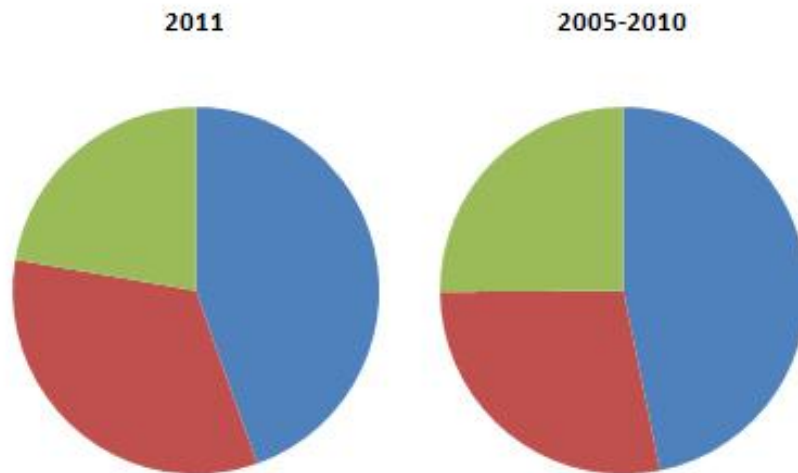
donderdag, 8 september 2011

Het grote aantal strandingen in juli van dit jaar bleek achteraf slechts een opmaat voor augustus, waarin we meer strandingen hebben meegemaakt dan ooit (althans, sinds de bruinvissen worden geteld). Het voorlopige totaal is uitgekomen op 184, waarbij moet worden opgemerkt dat de strandingen uit het noorden van het land deels nog niet zijn ontvangen. Normaal gesproken is augustus de maand met de meeste strandingen en het gemiddelde over de periode 2005-2010 bedroeg iets meer dan 56. Augustus 2011 gaf dus bijna vier keer zoveel strandingen te zien! Feitelijk kwamen alle strandingen op het conto van de bruinvis, want er is slechts één andere walvisachtige aangespoeld: de gewone vinvis van 30 augustus te Rotterdam (zie bericht hieronder). Hoewel voor juli is aangetoond dat er bij aanlandige wind meer bruinvissen stranden dan bij wind uit andere hoek (zie het maandoverzicht van juli, onder), is windrichting alleen natuurlijk geen verklaring voor sterfte. Voor augustus is de relatie met wind vooralsnog niet nageplozen, maar ook afgezien van de heersende windrichting is wel duidelijk dat er iets bijzonders aan de hand is (geweest). De Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden inclusief de Maasvlakte waren dit keer goed voor 66 bruinvissen, Zuid-Holland tot en met IJmuiden 50, Noord-Holland (exclusief Texel) 33 en het gehele Waddengebied eveneens 35 (waarvan 20 op Texel, 3 op Vlieland, 3 op Terschelling, 6 op Ameland, 2 op Rottumeroog en 1 bij Kornwerderzand). Dagen met erg veel bruinvissen waren 9 en 17 augustus, beide met 13, maar 29 augustus spande de kroon met 20 exemplaren. Op die 29e spoelden op een stuk strand van slechts twintig kilometer, tussen Wassenaar en Noordwijk, maar liefst 8 bruinvissen aan.

Aantal gestrande bruinvissen in augustus 2011 per lengteklasse.

Van 127 bruinvissen is een lengte opgegeven (71%, gemeten/geschat). Exemplaren onder 90 centimeter kunnen als jong van dit jaar worden beschouwd. Het aandeel jongen van dit jaar dat in augustus is gevonden betrof ongeveer 10% (13 exemplaren), aanzienlijk minder dan de 41% in juli. Dit is ook wat je verwacht: de meeste sterfte vlak na de geboorte, dus in juni-juli. De jongen van dit jaar die in augustus zijn doodgegaan verklaren dus niet de opmerkelijke sterftegolf. Ongeveer de helft van de slachtoffers was 101-120 centimeter lang (zie figuur).

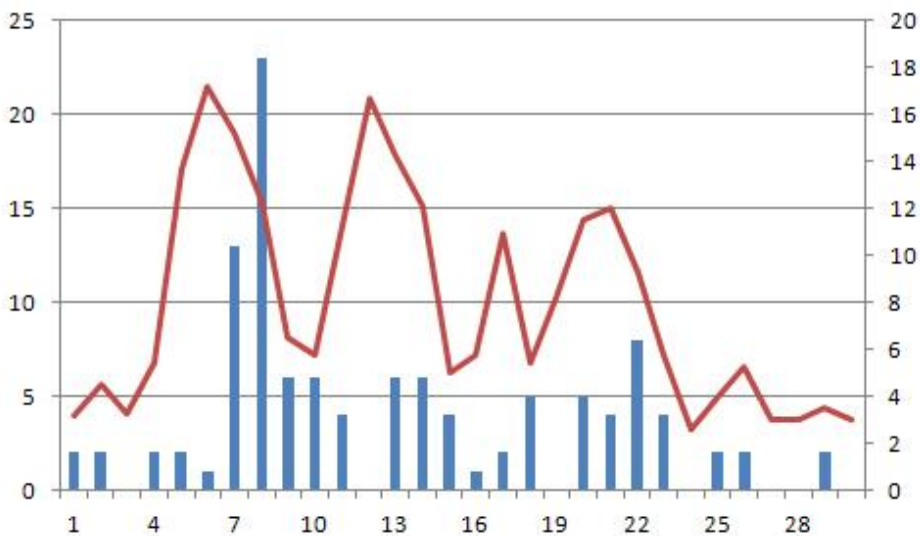
Aandeel bruinvissen van de Zuid-Hollandse/Zeeuwse eilanden (rechts, blauw) en de vastelandskust van Zuid-Holland (linksonder, rood) en Noord-Holland (linksboven, groen) in augustus 2011 vergeleken met augustus 2005-2010.

Aanvankelijk bestond de indruk dat met name het Deltagebied werd gebombardeerd door dode bruinvissen. Toch verschilt het percentage daar aangespoelde dieren niet wezenlijk van de augustustotalen gesommeerd over de jaren 2005-2010 (37% versus 32%). Laten we het Waddengebied weg, dan lijkt het aandeel in Zuidwest-Nederland aangespoelde bruinvissen in augustus 2011 zelfs nog meer op het gesommeerde aandeel over die jaren (45% versus 47%). Het verschil zit 'm meer in het aandeel in Zuid- en Noord-Holland aangespoelde exemplaren: over 2005-2010 leken die twee provincies sterk op elkaar (28% versus 25%), maar in 2011 was het verschil veel groter (33% in Zuid-Holland, 22% in Noord-Holland). Dat, samen met de overwegend zuidwestelijke stroming in augustus, doet dan ook sterk vermoeden dat de dodebruinvisgolf, die aanvankelijk inderdaad het zuidwesten van het land teisterde, uit zuidwestelijke richting (Kanaal) afkomstig is. Enkele tientallen bruinvissen die tot nog toe in Utrecht zijn onderzocht, hadden uitgebreide onderhuidse kneuzingen. De oorzaak daarvan is vooralsnog onduidelijk. Er is geen verschil in de sekseverdeling tussen de jaren (steeds iets meer mannetjes - ongeveer 65%), dus van de populatie zijn beide seksen even zwaar getroffen.

Maandoverzicht september 2011

Dinsdag, 4 oktober 2011

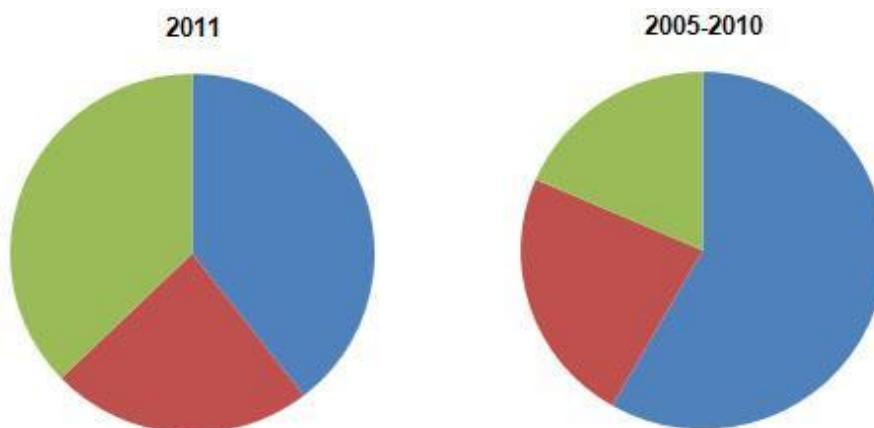
Zoals te verwachten was - en ook wel gehoopt werd - lag het aantal bruinvisstrandingen in september aanzienlijk lager dan in augustus: de massastranding kwam tot een eind. In totaal zijn tot op heden 112 bruinvissen gemeld, maar meldingen uit het noorden van het land zijn nog incompleet. Het septembergemiddelde over 2005-2010 ligt op 33, dus net als in augustus was ook in september 2011 het aantal meldingen bijna vier keer hoger. Van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden zijn dit keer 33 bruinvissen gemeld, Hoek van Holland tot IJmuiden 20, IJmuiden tot Den Helder 32, Texel 20 en de overige Waddenzee tezamen (tot nog toe) 7, waarvan 1 van de Friese vastelandskust. Andere walvisachtigen zijn niet gemeld.

Figuur 1. Relatie tussen het aantal gestrande bruinvissen per dag in september 2011 (blauwe staven, linker y-as) en de gemiddelde windsnelheid (meter per seconde, rode lijn, rechter y-as). Bron voor windsnelheid: Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut KNMI.

De maand begon rustig, met vrijwel dagelijkse maar slechts enkele meldingen tot en met de zesde, waarna het losbarstte op 7 september met 13 bruinvissen en 8 september met een ongelooflijke 23 meldingen! (Ter vergelijking: topdagen in voorgaande maanden waren 14 exemplaren op 14 juli en 20 exemplaren op 29 augustus.) Daarna zijn er niet meer dan 8 per dag gemeld, maar het duurde tot na 22 september voordat de meldingen werkelijk terugliepen. Opnieuw was er een duidelijke relatie met de windkracht (figuur 1): nadat vanaf 5 september de wind tot kracht 6B en meer was toegenomen, strandden er direct meer bruinvissen. Latere pieken in windkracht leverden veel minder strandingen op. Het is, zoals al eerder opgemerkt, natuurlijk duidelijk dat de windsnelheid geen verklaring is voor de sterfte, maar het zorgt ervoor dat reeds dode dieren ook werkelijk aan land worden gebracht.

Op grond van lengteopgaven van de vinders lijkt het erop dat de septembergolf inderdaad een voortzetting was van die eerder in de zomer, met wederom een overmaat aan onvolwassen dieren van 101-120 cm lang (bijna 50%; van 61% is een lengteopgave gedaan). Het aantal neonaten verschilde niet van dat in augustus (11 versus 10%), maar de sekseverhouding was minder scheef (66% man in augustus, 56% man in september).

Figuur 2. Aandeel bruinvissen van de Zuid-Hollandse/Zeeuwse eilanden (rechts, blauw) en de vastelandskust van Zuid-Holland (linksonder, rood) en Noord-Holland (linksboven, groen) in september 2011 (taart links) vergeleken met september 2005-2010 (taart rechts).

De bruinvissen leken de Delta nu voorbijgedreven: is het eilandenrijk normaal gesproken goed voor 58% van de strandingen in september (gemiddeld over 2005-2010), nu kwam slechts 40% daarvandaan (figuur 2). De Zuid-Hollandse kust was procentueel niet anders dan anders (23 versus 23%) en dus is duidelijk dat dit keer de Noord-Hollandse kust zwaar getroffen was (37% versus 18%). Deze trend was ook op Texel goed te merken (niet in de figuur opgenomen): normaal strandt daar in september 11% van het landelijke totaal, dit jaar was het 18. Hoeveel bruinvissen zijn Nederland voorbijgedreven?

Maandoverzicht oktober 2011

Woensdag, 2 november 2011

Te vroeg gejuicht! In tegenstelling tot wat vorige maand werd gemeld nam de massastrandings helemaal niet af, want ook in oktober zijn er veel meer bruinvissen dan normaal gestrand. Het totaal tot op heden is 94, tegen 30 gemiddeld over 2005-2010. Er werden dagelijks meldingen gedaan tot en met de 23e en meestal meer dan 1 per dag. Overigens zijn meldingen van de Waddenzee nog incompleet, dus mogelijk komen we voor oktober opnieuw over de honderd! Op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden zijn dit keer 25 bruinvissen gemeld, Hoek van Holland tot IJmuiden 21, IJmuiden tot Den Helder 17 (waarvan 1 levend), Texel 17 en de overige Waddenzee tezamen (tot nog toe) 14, waarvan 2 bij Kornwerderzand. Er zijn geen andere walvisachtigen gemeld. Topdag was de zevende, met veertien meldingen; daarnaast waren er nog vier dagen met vijf meldingen of meer. Van 82% is dit keer een lengteopgave gedaan; hieruit bleek dat net als in voorgaande maanden bijna de helft subadult was (101-120 cm). De sekseverdeling was identiek aan die in september (56% man; van 55 exemplaren een sekseopgave).

Maandoverzicht november 2011

Dinsdag, 6 december 2011

Ongekend, een aantal strandingen onder de 50, dat hadden we al sinds juni niet meer meegemaakt. Er zijn in november 22 strandingen gemeld, zelfs iets minder dan gemiddeld (van 2005-2010 was dat 26 exemplaren). Bijzonder was een aan de grond gelopen nog levende potvis van zo'n veertien meter op de Hinderplaten, voor de kust bij Voorne op 3 november. Het dier was, zoals vrijwel altijd bij potvissen voor onze kust, sterk verzwakt. Desondanks hebben goed bedoelende lieden hem weer losgesjord met het opkomende tij en naar zee gedirigeerd. Of deze potvis dezelfde is die is gestrand op Pellworm in Duitsland op 15 november, zoals wel wordt beweerd in de media, is zeker niet bewezen. Van het dier bij Stellendam zijn alleen foto's gemaakt terwijl hij in het water lag (en dat kon ook niet anders). Je ziet dus vrijwel uitsluitend een stukje rug. Details, zoals parasieten, littekens, de rugvin of de staartrand, zijn niet te zien en een goede vergelijking is daarom niet mogelijk. Potvissen zijn kuddedieren. Het is net zo goed mogelijk dat er begin november in de zuidelijke Noordzee meerdere potvissen verdwaald zijn, die elkaar vervolgens zijn kwijtgeraakt en (deels?) over een groter gebied zijn gestrand, ofwel de noordelijke of zuidelijke uitweg hebben gevonden.

De overige 21 meldingen betroffen bruinvissen. Hiervan zijn er 6 gemeld van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden, 5 tussen Hoek van Holland - IJmuiden, 5 tussen IJmuiden - Den Helder, slechts 1 op Texel en (tot nog toe) 5 in de overige Waddenzee, waarvan 1 bij Den Oever. Er zijn in november geen levende bruinvissen gevonden.

Maandoverzicht december 2011

Zaterdag, 31 december 2011

Was het aantal van november weer gezakt ten opzichte van voorgaande periode, in december was het opnieuw hoger dan ooit in deze maand: tot nog toe zijn er maar liefst 55 strandingen gemeld, maar het noorden van het land is nog onvolledig. Tot heden waren 2009 met 41 en 2008 met 37 de toppers, maar dat is nu dus ruimschoots overschreden. Het gemiddelde over de decembermaanden in 2005-2010 ligt op 25, met als uitschieters naar beneden 2007 met slechts 6 en 2010 met 14.

De vondsten waren als volgt over de kust verdeeld: Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden 12, vastelandskust van Zuid- en Noord-Holland 11 en de Waddenzee maar liefst 32. Uit het Waddengebied zijn er 6 van Texel, 1 van Vlieland, 9 van Terschelling, 10 van Ameland, 5 van Schiermonnikoog en 1 van de vastelandskust van Friesland. Het aantal meldingen van Texel lijkt niet al te zeer af te wijken van het gebruikelijke beeld, maar die van de eilanden ten oosten daarvan zijn uitzonderlijk. In hoeverre dat samenhangt met telinspanning is onduidelijk, maar een systematische telling van dode vogels over slechts enkele kilometers strand door Jacob de Vries op Terschelling leverde maar liefst vijf bruinviskadavers op, hetgeen doet vermoeden dat grondig afschuimen van de vloed- en stormlijn meer kan opleveren.

Er zijn deze maand twee bruinvissen levend gestrand (Texel en Vlieland). Daarnaast strandde er een levende witsnuitdolfijn, op 4 december bij Den Helder. Deze was flink verzwakt en is op 5 december overleden.